

АНЕКС ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА ЗА ШКОЛСКУ 2022-23. ГОДИНУ

1. ПРАВНИ ОСНОВ

Полазне основе израде анекса Школског програма су следећи документи:

- Закон о основама система образовања и васпитања (Службени гласник РС, бр.88-17, 27-18 – др.закон, 10-9 и 6-20)
- ПРАВИЛНИК, о допунама Правилника о плану наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања
- ПРАВИЛНИК, о допунама Правилника о програму наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања
- ПРАВИЛНИК, о допунама Правилника о програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања
- *Правилник о измени правилника о степену и врсти образовања наставника и стручних сарадника у основној школи.*

ПРОГРАМ СЛОБОДНИХ НАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ

ПЕТИ РАЗРЕД

СЛОБОДНА НАСТАВНА АКТИВНОСТ: **САЧУВАЈМО НАШУ ПЛАНЕТУ**

ЦИЉ НАСТАВНОГ ПРЕДМЕТА

Циљ учења слободне наставне активности Сачувајмо нашу планету јесте развијање функционалне писмености из области заштите животне средине, разумевање односа човек – природа са циљем бољег схватања света који га окружује, лакше сналажење у природном и социјалном окружењу и формирање одговорног и активног појединца у циљу разумевања и примене концепта одрживог развоја.

ЗАДАЦИ (ВАСПИТНИ, ОБРАЗОВНИ, ФУНКЦИОНАЛНИ):

ВАСПИТНИ ЗАДАЦИ

Ученици треба да:

- развијају критичко мишљење и флексибилност,
- предузетничке вештине и креативност,
- процене ризик и доносе одлуке,
- повезују нова знања са већ постојећим знањима и искуствима, дискутују и излажу своја запажања;
- мисаоно се ангажују и активно учествује у раду;

ОБРАЗОВНИ ЗАДАЦИ

Ученици треба да стекну знања која се односе на:

- активан живот у друштву:
- рад у непосредном окружењу,
- стицање процедуралних, контекстуалних и функционалних знања,
- развијање истраживачких вештина,
- ставова и вредности о околини, који су засновани на принципима одрживог развоја и одрживог образовања.

ФУНКЦИОНАЛНИ ЗАДАЦИ

Ученици треба да овладају:

- овладају техникама тимског/групног рада и групног одлучивања;
- буду оспособљени за континуирано образовање и самообразовање;
- развијају еколошку свест;
- развијају естетске и уметничке способности;
- стичу и унапређује комуникационе, презентационе и социјалне вештине;
- користе савремене образовне технологије.

НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА (МЕТОДЕ РАДА, ОБЛИЦИ РАДА, НАСТАВНА СРЕДСТВА):

Методе рада

Биће примењене методе активног учења као што су:

- интерактивне методе (коперативно учење у групама),
- дивергентно учење,
- смислено– вербално– рецептивно учење,
- тимски рад
- традиционалне методе (дијалогска метода, текстуалне, илустративно-демонстрационе методе).

Облици рада

Индивидуални, групни, рад у паровима, фронтални, тимски рад.

Наставна средства

Географска карта, атлас, рачунар (интернет), филмови, тематски колажи, интерактивна табла.

Слободна наставна активност: Сачувајмо нашу планету**Разред: пети****Годишњи фонд часова 36****Недељни фонд часова: 1**

Ред. бр. теме	Наставна тема	Наставни садржаји	Исходи	Корелација
I	ПОЛОЖАЈ И УЛОГА ЧОВЕКА У ПРИРОДИ	<p>Основни појмови из области животне средине.</p> <p>Утицај човека на животну средину.</p> <p>Концепт одрживог развоја.</p> <p>Спровођење акција у заштити и очувању животне средине (мали пројекти).</p>	<p>-наведе основне појмове о животној средини;</p> <p>– наведе примере утицаја човека на животну средину;</p> <p>– уочи узрочно-последичне везе и односе на релацији човек и животна средина;</p> <p>– препозна проблеме у локалној средини на основу концепта одрживог развоја;</p> <p>– активно и одговорно управља и решава интегративне пројектне задатке;</p> <p>– повезује хоризонтално и вертикално знања о одрживом коришћењу ресурса и користи холистички приступ у решавању проблема</p>	<p>Географија: Човек и рељеф Човек и вода.</p>

			<p>одрживог развоја;</p> <p>– развија ставове и вредности о очувању животне средине кроз решавање проблема на локалитету;</p> <p>емоционално реагује на проблеме локалног окружења;</p>	
II	<p>ПРИРОДНА БОГАТСТВА (РЕСУРСИ) И ОДРЖИВО КОРИШЋЕЊЕ</p>	<p>Природни ресурси (богатства) – дефиниција, подела и значај.</p> <p>Обновљиви и необновљиви природни ресурси.</p> <p>Жива бића као природни ресурс (мали пројекти).</p> <p>Одрживо коришћење ресурса.</p>	<p>схвати и разуме поделу и значај природних ресурса</p> <p>– разликује обновљиве од необновљивих природних ресурса;</p> <p>– препозна и наводи примере обновљивих и необновљивих природних ресурса;</p> <p>– критички се односи према нерационалном коришћењу необновљивих природних ресурса;</p>	Човек и клима

<p>III</p>	<p>ИЗВОРИ И ПОСЛЕДИЦЕ ЗАГАЂИВАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ</p>	<p>Појам, извори и врсте загађивања.</p> <p>Глобалне промене и глобалне последице.</p> <p>Озонске рупе и последице на животну средину.</p> <p>Смањење загађења од отпада.</p>	<p>наведе изворе и последице загађења природне средине</p> <ul style="list-style-type: none"> – разликује изворе и врсте загађења; – анализира из различитих углова утицај загађења на живи свет; – разврстава изворе загађења; – истражи изворе загађења у локалној средини; – наведе примере последица стварања озонских рупа и других глобалних проблема на животну средину; – уочава узрочно последичне везе између глобалних и локалних проблема загађења и очувања природне средине; – уочи повезаност природних, социјалних и економских фактора у очувању животне средине; 	
------------	---	---	---	--

			<ul style="list-style-type: none"> – креира решења за смањење загађења од отпада у оквиру пројеката; – користи методе и алате истраживања на терену; – прикупља податке из различитих извора уз критичко сагледавање и доношење закључка; 	
IV	БИОДИВЕРЗИТЕТ И ГЕОДИВЕРЗИТЕТ	<p>Дефиниција биодиверзитета и геодиверзитета.</p> <p>Угрожавање биодиверзитета и геодиверзитета.</p> <p>Заштита биодиверзитета и геодиверзитета.</p>	<ul style="list-style-type: none"> -разликује биодиверзитет од геодиверзитета; – идентификује и објашњава факторе који доводе до угрожавања биодиверзитета и геодиверзитета; – процењује негативан утицај појединих фактора на биодиверзитет и геодиверзитет у локалној средини; – наводи примере заштите биодиверзитета и геодиверзитета; – креира истраживачке 	Географија: Угроженост и заштита живог света

			<p>здатке;</p> <ul style="list-style-type: none">– користи ИКТ приликом прикупљања информација и представљања резултата истраживања о геодиверзитету и биодиверзитету;– ради у тиму, размењује мишљење и учествује у акцијама очувања животне средине;– објашњава резултате истраживања повезаности геодиверзитета и биодиверзитета.	
--	--	--	--	--

СЛОБОДНА НАСТАВНА АКТИВНОСТ: ВЕЖБАЊЕМ ДО ЗДРАВЉА

Циљ учења слободне наставне активности Вежбањем до здравља је да ученик овлада знањима, развије вештине и формира ставове и вредности од значаја за одговоран однос према сопственом здрављу, физичком вежбању и здравим животним навикама.

Слободна наставна активност: Вежбањем до здравља				
Разред: пети				
Годишњи фонд часова 36 фонд часова: 1				Недељни
Ред. бр. теме	Наставна тема	Наставни садржаји	Исходи	Корелација
I	ВЕЖБАЊЕ, ЗДРАВЉЕ И ЖИВОТНА СРЕДИНА	<p>Појам и врсте здравља, начини његовог праћења и чувања.</p> <p>Утицај вежбања на здравље, раст и развој. Људско тело и вежбање – кости, зглобови, мишићи.</p> <p>Специфичности вежбања у и ван спорта.</p> <p>Правилно и неправилно вежбање.</p> <p>Мотивација за вежбање и фактори који утичу на одустајање.</p> <p>Када не треба вежбати.</p> <p>Вежбање и имунитет.</p> <p>Значај вежбања на чистом ваздуху.</p> <p>Вежбање и очување животне средине.</p> <p>Повреде при вежбању и прва помоћ.</p>	<p>– дефинише појам здравља, разликује физичко, ментално и социјално здравље и образлаже утицај вежбања на здравље;</p> <p>– упореди специфичности вежбања у спорту и ван спорта;</p> <p>– разликује правилно од неправилног вежбања и планира сопствене физичке активности у складу са потребама, могућностима и интересовањима;</p> <p>– има увид у сопствене разлоге вежбања и истрајава у вежбању;</p> <p>– препозна ситуације у којима не сме да вежба;</p> <p>– препозна утицај различитих вежбања на физички изглед и</p>	Физичко и здравствено васпитање

<p>II</p>	<p>ИСХРАНА И ВЕЖБАЊЕ</p>	<p>Исхрана као извор енергије.</p> <p>Карактеристике основних животних намирница важних за вежбање.</p> <p>Гојазност и мршавост – ризици и компликације.</p> <p>Како и где се информишемо о здравом начину исхране. Производи који се рекламирају, а треба их избегавати.</p> <p>Различите врсте дијета и њихови позитивни и негативни ефекти.</p> <p>Правилна исхрана пре и после вежбања.</p>	<p>здравље;</p> <ul style="list-style-type: none"> – повеже позитиван и негативан утицај вежбања на имунитет; – поштује еколошка правила у средини где вежба; – правилно поступа у пружању прве помоћи при повредама у вежбању; – критички вреднује идеале физичког изгледа који се намећу као и начине за њихово достизање; – користи поуздане изворе информација о утицају исхране и вежбања на здравље и физички изглед; 	<p>Биологија</p>
<p>III</p>	<p>ВЕЖБАЊЕ И ФИЗИЧКИ ИЗГЛЕД</p>	<p>Идеал физичког изгледа некад и сад.</p> <p>Правилно држање тела и физички изглед.</p> <p>Претерана употреба дигиталних технологија и последице на здравље и физички изглед.</p> <p>Утицај вежбања и здравих начина живота на физички изглед.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – разликује добро од лошег држања тела и коригује сопствено држање тела; – препозна ризике гојазности и мршавости; – наведе принципе правилне исхране и примењује их у свом свакодневном животу; 	<p>Физичко и здравствено васпитање</p>
<p>IV</p>	<p>У ВЕЖБАЊУ ЈЕДНАКИ</p>	<p>Остваривање права детета на раст, развој, здравље, игру и дружење кроз вежбање прилагођено могућностима и потребама.</p> <p>Доступност опреме и простора за вежбање.</p> <p>Родна (не)равноправност у</p>	<ul style="list-style-type: none"> – критички се односи према рекламираним производима животних намирница; – аргументовано дискутује о физичким активностима и начину исхране и ризицима неодговарајућих дијета; – доведе у везу вежбање 	<p>Физичко и здравствено васпитање</p>

		<p>вежбању и спорту.</p> <p>Вежбање после болести и повреда.</p> <p>Значај вежбања за особе са сметњама у развоју и инвалидитетом и спортови прилагођени њиховим могућностима.</p>	<p>са правима детета;</p> <p>– аргументује значај вежбања после болести и неких повреда;</p> <p>– поштује потребе и могућности различитих учесника у вежбању и наведе примере равноправности и неравноправности у спорту;</p> <p>– преферира физичке активности на свежем ваздуху са другом децом у односу на седење код куће за компјутером.</p>	
--	--	--	---	--

СЛОБОДНА НАСТАВНА АКТИВНОСТ: МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ

ЦИЉ НАСТАВНОГ ПРЕДМЕТА

Циљ учења слободне наставне активности Медијска писменост је да подстакне развој медијске културе ученика и допринесе јачању способности разумевања, деконструкције и креирања медијских садржаја, које ће ученику помоћи за даљи когнитивни, емоционални и социјални развој у савременом медијацентричном окружењу.

Слободна наставна активност: Медијска писменост			Разред: пети	
Годишњи фонд часова: 36			Недељни фонд часова: 1	
Ред. бр. теме	Наставна тема	Наставни садржаји	Исходи	Опште међупредметне компетенције
1.	ПОЈАМ И ФУНКЦИЈЕ МЕДИЈА	<p>Медији и публика (корисници).</p> <p>Традиционални медији (штампа, радио, телевизија, филм) и нови медији (интернет).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • идентификује/процени комуникацијски процес у односу медији – публика (корисници); • разликује традиционалне и нове медије поредећи начине пласирања порука; • упореди основне 	<p>Компетенција за целоживотно учење</p> <p>Комуникација</p> <p>Рад са подацима</p>

		Улога и место медија у савременом друштву. Медијске навике (Мој медијски дан).	особености различитих медија и изводи закључке о функцијама медија; • опише и анализира своје медијске навике;	Дигитална компетенција Решавање проблема Сарадња
2.	ДЕКОНСТРУКЦИЈА И КОНСТРУКЦИЈА МЕДИЈСКЕ ПОРУКЕ	Медијски садржаји као конструкти стварности. Деконструкција и конструкција медијских порука.	<ul style="list-style-type: none"> • разликује медијске садржаје од стварности, идентификујући их као конструкте стварности; • деконструира једноставније примере медијских порука; • одговорно креира једноставније медијске садржаје 	Одговорно учешће у демократском друштву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини
3.	ОГЛАШАВАЊЕ	Комерцијални медијски садржаји у различитим медијима (рекламе, скривене поруке намењене пласирању одређених идеја, садржаја и животних стилова). Профит као циљ оглашавања. Утицај медијских садржаја на осећања, вредности и понашање публике – куповину и потрошњу.	<ul style="list-style-type: none"> • критички вреднује оглашавање у различитим медијским садржајима и препознаје профит као основни циљ; • наводи примере манипулације у медијским садржајима којима се подстичу куповина и потрошња, одређена осећања, вредности и ставови потрошача. 	Естетичка компетенција Предузимљивост и оријентација ка предузетништву
4.	МЕДИЈСКИ САДРЖАЈИ НА МОБИЛНИМ ДИГИТАЛНИМ ПЛАТФОРМАМА И ПРЕТРАЖИВАЊЕ НА ИНТЕРНЕТУ	Комуникација у дигиталном окружењу. Поузданост и веродостојност информација на интернету. Претраживачи „на мрежи” и агрегатори	<ul style="list-style-type: none"> • разликује функције и могућности мобилних дигиталних платформи; • идентификује недостатке и предности мобилног телефона као уређаја за комуницирање, информисање и забаву; • препознаје сврху и начин функционисања претраживача „на мрежи” 	

		<p>садржаја.</p> <p>Вредновање и селекција доступних информација.</p> <p>Персонализована претрага на Гуглу.</p> <p>Анализа апликација на мобилном телефону.</p> <p>Зависност од мобилних телефона.</p>	<p>и агрегатора садржаја;</p> <ul style="list-style-type: none"> • вреднује и разврстава једноставније примере информација са интернета према изворима из којег потичу, делећи их на поуздане и непоуздане; • препознаје ризично понашање на друштвеним мрежама. 	
--	--	--	--	--

ШЕСТИ РАЗРЕД

СЛОБОДНА НАСТАВНА АКТИВНОСТ: МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ

- **ЦИЉ ПРЕДМЕТА:** Циљ учења слободне наставне активности Медијска писменост је да подстакне развој медијске културе ученика и допринесе јачању способности разумевања, деконструкције и креирања медијских садржаја, које ће ученику помоћи за даљи когнитивни, емоционални и социјални развој у савременом медијацентричном окружењу.
- **ЗАДАЦИ (ВАСПИТНИ, ОБРАЗОВНИ, ФУНКЦИОНАЛНИ):**
 - **ВАСПИТНИ:** развијање критичког мишљења, разумевање света у коме живимо, развијање самосталности
 - **ОБРАЗОВНИ:** стицање знања о медијској култури
 - **ФУНКЦИОНАЛНИ:** развијање критичког когнитивног стила, оспособљавање за примену стечених знања у свакодневном животу, развијање вештина комуникације, развијање способности разумевања медијског садржаја
- **НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА (МЕТОДЕ РАДА, ОБЛИЦИ РАДА, НАСТАВНА СРЕДСТВА):**

- **Методе рада:** вербална, демонстрациона, метода практичног рада, експериментална, метода учења путем истраживања
- **Облици рада:** фронтални, групни, индивидуални, рад у пару
- **Наставна средства:** тв и радио емисије, презентације

Слободна наставна активност: Медијска писменост		Разред: 6		
Годишњи фонд часова: 36		Недељни фонд часова: 1		
Редни број наставне теме	Наставна тема	Наставни садржај	Исходи	Корелација
1.	ПОЈАМ И ФУНКЦИЈЕ МЕДИЈА	Медији и публика (корисници). Традиционални медији (штампа, радио, телевизија, филм) и нови медији (интернет). Улога и место медија у савременом друштву. Медијске навике (Мој медијски дан)	По завршетку разреда ученик ће бити у стању да: идентификује/процени комуникацијски процес у односу медији – публика (корисници); разликује традиционалне и нове медије поредећи начине пласирања порука; упореди основне особености различитих медија и изводи закључке о функцијама медија; – опише и анализира своје медијске навике	
2.	ДЕКОНСТРУКЦИЈА И КОНСТРУКЦИЈА МЕДИЈСКЕ ПОРУКЕ	Медијски садржаји као конструкти стварности. Деконструкција и конструкција медијских порука	По завршетку разреда ученик ће бити у стању да: разликује медијске садржаје од стварности, идентификујући их као конструкте стварности;	

			деконструише једноставније примере медијских порука; одговорно креира једноставније медијске садржаје	
3.	ОГЛАШАВАЊЕ	Комерцијални медијски садржаји у различитим медијима (рекламе, скривене поруке намењене пласирању одређених идеја, садржаја и животних стилова). Профит као циљ оглашавања. тицај медијских садржаја на осећања, вредности и понашање публике – куповину и потрошњу.	По завршетку разреда ученик ће бити у стању да: – критички вреднује оглашавање у различитим медијским садржајима и препознаје профит као основни циљ; – наводи примере манипулације у медијским садржајима којима се подстичу куповина и потрошња, одређена осећања, вредности и ставови потрошача	
4.	МЕДИЈСКИ САДРЖАЈИ НА МОБИЛНИМ ДИГИТАЛНИМ ПЛАТФОРМАМА И ПРЕТРАЖИВАЊЕ НА ИНТЕРНЕТУ	Комуникација у дигиталном окружењу. Поузданост и веродостојност информација на интернету. Претраживачи „на мрежи” и агрегатори садржаја. Вредновање и селекција доступних информација. Персонализована претрага на Гуглу. Анализа апликација на мобилном телефону. Зависност од мобилних телефона	По завршетку разреда ученик ће бити у стању да: – разликује функције и могућности мобилних дигиталних платформи; – идентификује недостатке и предности мобилног телефона као уређаја за комуницирање, информисање и забаву; – препознаје сврху и начин функционисања претраживача „на мрежи” и агрегатора садржаја;	

			– вреднује и разврстава једноставније примере информација са интернета према изворима из којег потичу, делећи их на поуздане и непоуздане; – препознаје ризично понашање на друштвеним мрежама.	
--	--	--	--	--

СЛОБОДНА НАСТАВНА АКТИВНОСТ: САЧУВАЈМО НАШУ ПЛАНЕТУ

РАЗРЕД: шести

Годишњи фонд часова: 36

ЦИЉ НАСТАВНОГ ПРЕДМЕТА

Циљ: учења слободне наставне активности Сачувајмо нашу планету јесте развијање функционалне писмености из области заштите животне средине, разумевање односа човек – природа са циљем бољег схватања света који га окружује, лакше сналажење у природном и социјалном окружењу и формирање одговорног и активног појединца у циљу разумевања и примене концепта одрживог развоја.

Начин и поступци остваривања програма: интерактивно учење, рад на пројекту у различитим амбијентима, учење откривањем и решавањем проблема.

Оцењивање: формативно.

Слободна наставна активност:		Сачувајмо нашу планету		Разред: шести
Годишњи фонд часова		36		Недељни фонд часова: 1
Ред. бр. теме	Наставна тема	Наставни садржаји	Исходи	Корелација

1.	Животна средина	<p>Природни ресурси и одрживо коришћење:</p> <ul style="list-style-type: none"> -обновљиви природни ресурси, -необновљиви природни ресурси, -одрживо коришћење 	<p>Основни појмови из области животне средине.</p> <p>Уочавање односа на реалацији човек и живона средина.</p> <p>Критички однос према коришћењу природних ресурса.</p> <p>Прикупљање података и доношење закључака.</p>	
2.	Одрживи развој и акције у заштити животне средине		<p>Препознавање проблема на основу концепта одрживог развоја.</p> <p>Истраживање извора загађења у локалној средини.</p> <p>Креирање истраживачких задатака.</p> <p>Решавање интегративних пројектних задатака.</p>	<p>Географија:</p> <p>Човек и рељеф</p> <p>Човек и вода.</p>
3.	утицај човека на животну средину	<ul style="list-style-type: none"> -извори и последице загађивања животне средине -Појам, извори и врсте загађивања -глобалне промене и глобалне последице -озонске рупе и последице на животну средину -смањење загађења од одпада 	<p>Процена негативног утицаја одређених фактора на биодиверзитет.</p> <p>Развијање ставова о вредности и очувању животне средине.</p> <p>Креирање решења за смањење загађења.</p>	

4.	БИОДИВЕРЗИТЕТ И ГЕОДИВЕРЗИТЕТ	-угрожавање биодиверзитете -заштита биодиверзитета	Тимски рад, учествовање у акцијама очувања животне средине. Наведе основне појмове о животној средини.	
----	--------------------------------------	---	--	--

СЛОБОДНА НАСТАВНА АКТИВНОСТ: ЧУВАРИ ПРИРОДЕ

ЦИЉ НАСТАВНОГ ПРЕДМЕТА

- **Циљ** учења слободне наставне активности **Чувари природе** је да ученици стекну знања, понашање, ставове и вредности који су потребни за очување и унапређење животне средине, биодиверзитета, природе и одрживог развоја.

Чувари природе				
Разред: шести				
Годишњи фонд часова 36			Недељни фонд часова: 1	
Ред. бр. теме	Наставна тема	Наставни садржаји	Исходи	Опште међупредметне компетенције
I	Упознај живи свет своје околине	Биодиверзитет и његов значај, Истраживање биодиверзитета непосредне околине, Мапирање врста	-ученик ће бити у стању да препознаје проблем, планира стратегију решавања и решава проблем примењујући знања и вештине стечене у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства;	Компетиција за целоживотно учење Комуникација Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Решавање проблема
II	Значај живог света за човека	Лековите биљке Самоникле јестиве	-прикаже и образложи резултате истраживања са аспекта очувања животне	Сарадња Одговорно учешће у демократском друштву Одговоран однос према

		<p>биљке</p> <p>Зачинске биљке</p> <p>Аутохтоне расе и сорте</p> <p>Значај биљног покривача</p> <p>Утицај климатских промена на живи свет</p>	<p>средине, биодиверзитета и здравља, усмено, писано, графички или одабраном уметничком техником;</p>	<p>здрављу</p> <p>Одговоран однос према околини</p> <p>Предузимљивост и оријентација ка предузетништву</p> <p>Естетичка компетенција</p>
III	Помозимо да преживе	<p>Угроженост врста</p> <p>Значај опрашивача</p> <p>Утицај пестицида на живи свет</p>	<p>-користи ИКТ за комуникацију , прикупљање и обраду података и представљање резултата истраживања;</p> <p>-вреднује утицај својих навика у заштити животне средине и биодиверзитета;</p> <p>-активно учествује у акцијама које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и биодиверзитета;</p>	
IV	Ја чувам природу	<p>Природни ресурси</p> <p>Рационална употреба енергије</p> <p>Рационална употреба воде</p> <p>Понашање у природи</p> <p>Заштићене природне вредности</p> <p>Позитиван и негативан утицај човека на животну средину</p>	<p>ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и биодиверзитета;</p> <p>-повеже значај очувања животне средине и биодиверзитета са бригом о сопственом и колективном здрављу;</p> <p>-одговорно се односи према себи, сарадницима, животној средини и културном наслеђу;</p> <p>-сарађује у тиму поштујући разлике у мишљењу и интересима, дајући лични допринос постизању задатог циља;</p> <p>-критички процени сопствени рад и рад сарадника у групи:</p> <p>-критички се односи према употреби и злоупотреби природе.</p>	

СЕДМИ РАЗРЕД

СЛОБОДНА НАСТАВНА АКТИВНОСТ: ПРЕДУЗЕТНИШТВО ЦИЉ НАСТАВНОГ ПРЕДМЕТА

Циљ учења слободне наставне активности *Предузетништво* је да допринесе развоју иновативности и предузимљивости код ученика, способности да се идеје претворе у акцију, способности за тимски рад и коришћење разноврсних извора знања ради бољег разумевања друштвених процеса и појава и преузимања одговорне улоге у савременом друштву.

Слободна наставна активност: Предузетништво				Разред: седми
Годишњи фонд часова 36				Недељни фонд часова: 1
Ред. бр. теме	Наставна тема	Наставни садржаји	Исходи	Опште међупредметне компетенције
I	ЗАШТИТА ПРАВА ПОТРОШАЧА	<p>Однос цене и квалитета производа/услуге.</p> <p>Декларација производа.</p> <p>Уговорна обавеза за услугу.</p> <p>Остваривање права потрошача</p>	<p>– наведе основна права потрошача и начине њихове заштите;</p> <p>– на декларацији пронађе најважније информације о производу и одреди однос цене и квалитета;</p> <p>– посматра занимања из перспективе некад и сад и предвиди могућности њиховог развоја у будућности;</p> <p>– повезује одређена занимања и врсту и нивое образовања;</p> <p>– препозна проблеме у свом непосредном</p>	<p>Компетенција за целоживотно учење</p> <p>Комуникација</p> <p>Рад са подацима информацијама</p> <p>Дигитална компетенција</p> <p>Решавање проблема</p> <p>Сарадња</p>
II	СВЕТ РАДА	<p>Свет занимања некад, сад и у будућности.</p> <p>Професионална оријентација.</p> <p>Професионални развој.</p> <p>Форма и функција</p>	<p>– повезује одређена занимања и врсту и нивое образовања;</p> <p>– препозна проблеме у свом непосредном</p>	<p>Одговорно учешће у демократском друштву</p> <p>Одговоран однос према здрављу</p> <p>Одговоран однос према околини</p> <p>Естетичка</p>

		CV и мотивационог писма. Концепт целоживотног учења.	окурењу и дискутује о могућностима њиховог решавања; – се укључи у иницијативе које се покрећу у школи; – разликује особине лидера и менаџера; – одговорно преузима задужења у тиму, сарађује са другим члановима тима и учествује у доношењу одлука;	компетенција Предузимљивост и оријентација ка предузетништву
III	ПОКРЕНИ СЕБЕ И ДРУГЕ	Покретање иницијативе. Менаџмент и лидерство	– планира, распоређује и управља ресурсима (знања и вештине, време, новац, технологије); – учествује у осмишљавању пословне идеје; – информисе се о постојању сличних производа на тржишту; – комуницира са окружењем о креативним идејама свога тима; – примењује правила пословне комуникације; – поштује етичке принципе у пословању; – израчуна трошкове израде производа према датим	
IV	УЧЕНИЧКА ПРЕДУЗЕЋА	. Појам предузећа (привредног субјекта). Производ и/или услуга. Појам тржишта. Људски и материјални ресурси. Пословна комуникација. Основни етички принципи у пословању. Процес производње и процес пружања услуга. Цена производа или услуге. Облици промовисања производа. Продаја производа		

		или услуге	инструкцијама; – прикупи информације о ценама сличних производа на тржишту и на основу њих одреди цену свог производа; – учествује у промоцији и продаји производа; – презентује рад свог тима.	
--	--	------------	--	--

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ФИЛОЗОФИЈА СА ДЕЦОМ

- **ЦИЉ НАСТАВНОГ ПРЕДМЕТА:** **Циљ** учења слободне наставне активности *Филозофија са децом* је да ученик овлада знањима, развије вештине и формира ставове који ће подстаћи и убрзати његов интелектуални развој и унапредити вештине размишљања, закључивања, самосталног, критичког и креативног мишљења.
- **НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА (МЕТОДЕ РАДА, ОБЛИЦИ РАДА, НАСТАВНА СРЕДСТВА):**
 - **Методе рада:** Монолошка, дијалoшка, дијалoшко-монолошка, демонстративна, дебатна, комбинована, илустрацијска
 - **Облици рада:** групни рад, индивидуални рад, рад у пару, комбиновани рад, радионице
 - **Наставна средства:** Уџбеници, интернет, паметна табла, карте, илустрације.
- **ЛИТЕРАТУРА:**
 - – Радмила Бранковић-Сатон, Радмила Гошовић, Весна Гошовић, *Филозофија с децом, Приручник за наставнике*, Креативни центар, Београд, 2007,
 - – Михаил Епштејн, *Чему све уопште*, Службени гласник, Београд, 2020,
 - – Јустејн Гордер, *Софијин свет*, Геопoетика, Београд, 1998,
 - – Ћурко Бруно, Грегурић Ивана, *Нови вал у филозофији*, Загреб, Јасенски и Турк, 2012,
 - – Ćurko, Bruno, Kragić, Ivana: *Filozofija za decu-primer Male filozofije*, Osijek: Život i škola, 2008,

- – Lipman Matthew, *Philosophy for Children*, Thinking: the Journal of Philosophy for Children, 3, Montclair State, NY, USA 1996,
- – Lipman Matthew, *The Educational Role of Philosophy*, Critical & Creative Thinking 1/1, Dubuque, Iowa, March 1993,
- – Lipman Matthew, *Thinking Children and Education*, Kendal/Hunt Publishing Company, Dubuque, Iowa, 1993,
- – Fisher, R., *Teaching Children to Learn*, Stanley Thornes, Cheltenham, UK 1995,
- – Brenifier O., *La pratique de la philosophie 'a l'ecole primaire*, Paris, Alcofribas nasier 2007,
- – Gregory, M., *Philosophy for Children and its Critics: a Mendham Dialogue*, 2011,
- – E Marsal, T. Dobashi, B. Weber (Eds.): *Children Philosophize Worldwide: Theoretical and Practical Concepts* (pp. 23–46). Frankfurt: Peter Lang.
- – Vansieleghem, N. & Kennedy, D, *What is Philosophy for Children, What is Philosophy with Children – After Matthew Lipman*. Journal of Philosophy of Education, 45(2), 171–182., 2011,
- – Pešić, J. , *Sličnosti i razlike u konceptualizovanju kritičkog mišljenja. Psihološka istraživanja*, 14 (1), 5–23. 2011,
- – Cleghorn, Paul (2002): „*Why Philosophy with Children?*”, *Education Review*, Vol. 15, No. 2, str. 47–51.

Слободна наставна активност: Филозофија са децом				
Разред: седми				
Годишњи фонд часова: 36				
Недељни фонд часова: 1				
Редни број наставне теме	Наставна тема	Број часова	Исходи По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	Опште међупредметне компетенције
1.	Добро и лоше	4	критички промишља и анализира питања и проблеме свог окружења – са пажњом слуша саговорника и комуницира са другима на конструктиван начин – јасно изрази сопствене мисли и осећања – практикује интелектуалну отвореност и радозналост – уважава релевантне аргументе – практикује толеранцију и разлике у мишљењу – искаже објективност и	Компетенција за целоживотно учење Сарадња Решавање проблема Одговорно учешће у демократском друштву Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Комуникација Одговоран однос према околини Естетичка компетенција
2.	Слобода	4		
3.	Срећа	3		
4.	Породица	3		
5.	Храброст	4		
6.	Вера	3		
7.	Демократија	4		

8.	Правда	3	непристрасност у процени властитих и туђих становишта, поступака и постигнућа – сарађује са члановима групе којој припада и одупре се притиску групе на асертиван начин – препозна проблеме у свом непосредном окружењу и дискутује о могућностима њиховог решавања – развије осетљивост за социјални и културни контекст – учествује у расправи која доприноси атмосфери отворености и узајамног уважавања – преузме одговорност за сопствене поступке, однос према природном и друштвеном окружењу, – усвоји интелектуалне врлине истинољубивости	
9.	Љубав	4		
10.	Толеранција	4		

ОСМИ РАЗРЕД

- **СЛОБОДНА НАСТАВНА АКТИВНОСТ: Моја животна средина**
- **ЦИЉ** учења слободне наставне активности Моја животна средина је да допринесе развоју компетенција потребних за одговорну улогу у друштву у погледу очувања животне средине, биодиверзитета и одрживог развоја.

Моја животна средина		Разред: осми		
годишњи фонд часова: 34		недељни фонд часова: 1		
Ред. бр.	Наставна тема	Наставни садржај	Исходи	Опште међупредметне компетенције
1.	ЕКО-ЛОШКИ ОТИСАК И ОПСТА-НАК	Еколошки отисак. Биокапацитет..Еколошки дуг. Одрживи развој Еколошко право	образложи избортеме/истраживања из области одрживог развоја, циљ и план рада користећи вештину јавног говора; – формулише истраживачки задатак; – планира ресурсе и управља њима, усмерен на достизање реалног циља; – прикупи, одабере и обради информације релевантне за истраживање, користећи поуздане изворе информација, наводећи извор и аутора; – прикаже и образложи	Компетенција за целоживотно учење Комуникација Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција
2.	УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ	Врсте отпада. Управљање отпадом. Комунални отпад. Депонија.		Решавање проблема Сарадња
3.	РЕЦИКЛАЖА, РЕМЕДИЈАЦИЈА И ПОНОВНА УПОТРЕБА ДОБАРА И СИРОВИНА	Секундарне сировине: папир, уља у исхрани, текстил, пластика. Предности и недостаци поновне употребе добара и сировина. ЗР правила.		Одговорно учешће у демократском друштву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини Естетичка

4.	ОБНОВЉИ -ВИ ИЗВОРИ ЕНЕРГИЈЕ	.Извори енергије..Енергетска ефикасност. Обновљиви извори енергије.Предности и недостаци обновљивих извора енергије.	резултате истраживања са аспеката очувања животне средине, биодиверзитета и користи ИКТ за комуникацију, прикупљање и обраду података и представљање резултата истраживања;	компетенција Предузимљиво ст и оријентација ка предузетништв у
			вреднује утицај својих навика у потрошњи ресурса и одлагању отпада; учествује у акцијама које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и одрживом развоју; повеже значај очувања животне средине са бригом о сопственом и колективном здрављу; одговорно се односи према себи, сарадницима, животној средини и културном наслеђу; користи језик и стил комуникације који су специфични за поједине научне и техничке дисциплине и чува језички идентитет; сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и интересима, дајући лични допринос постизању договора и афирмишући толеранцију и равноправност у дијалогу; критички процени сопствени рад и рад сарадника у	

			групи.	
--	--	--	--------	--

СЛОБОДНА НАСТАВНА АКТИВНОСТ: УМЕТНОСТ

ЦИЉ НАСТАВНОГ ПРЕДМЕТА:

Циљ учења слободне наставне активности *Уметност* је да ученик развија вештине комуникације и сарадње, критичко и стваралачко мишљење, осетљивост за естетику, радозналост, мотивацију за истраживање и изражавање у различитим медијима као и одговоран однос према очувању уметничког наслеђа и културе свога и других народа.

НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА:

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

ТРАДИЦИОНАЛНА ВИЗУЕЛНА УМЕТНОСТ ШИРОМ СВЕТА

Основна идеја теме је да се ученици упознају са одабраном баштином народа свих континената из области визуелних уметности и културе, при чему је предвиђено да то буду садржаји који нису обухваћени програмом предмета Ликовна култура. Ради постизања динамике наставе и подстицања радозналости и стваралачког мишљења препорука је да се сваки континент представи другим уметничким дисциплинама и да се планирају другачије активности ученика, где је то могуће.

Предлог је да након уводног часа ученици упознају визуелну уметност Аустралије и Новог Зеланда кроз индивидуални истраживачки рад (у школи и код куће). Ученици могу да припреме кратке дигиталне презентације или видео прилоге. Потребно је да наставник постави јасне критеријуме према којима ће проценити квалитет презентације и да одреди број слајдова, односно трајање видео прилога (до 3 минута) водећи рачуна о томе да сви ученици треба да виде све радове и да изнесу своја запажања и утиске. Током уводног часа је потребно објаснити да је визуелна уметност важна за идентитет народа и појединца и зашто је идентитет важан. Потребно је нешто рећи о техникама и мотивима, као и о томе какву функцију је сликарство народа Аустралије и Новог Зеланда имало некада, а какву има данас. Прилози за приказивање могу да садрже и краће прилоге о музици (на пример, диџиталне технике опонашања звука из природе) и плесу (традиционални плес *хака*) како би ученици добили јаснију слику о уметности ових народа.

Могуће истраживачке теме за ученике су: повезаност прича и слика у култури аустралијских народа; симболи у сликарству аустралијских народа; техника сликања тачкама (dot-painting); слике на кори еукалиптуса (bark-painting); слике на стенама у региону Кимберли; најпознатија дела једног савременог аустралијског сликара инспирисаног традицијом – Клифорд Посум (Clifford Possum Тјаралтјарри) или Квини

Мекензи (Queenie McKenzie); значење традиционалне тетоваже та моко (*tā moko*); старе фотографије становништва Новог Зеланда; стилови традиционалних огртача и њихов утицај на савремену моду; један познати новозеландски уметник – Џорџ Нуку (George Nuku) или Чарлс Фридрик Голди (Charles Frederick Goldie)...

Материјали који се могу користити за припремање наставе:

- Australian Aboriginal peoples - Leadership and social control | Britannica
- <https://www.artyfactory.com/aboriginal-art/aboriginal-art.html>
- The Wandjina - YouTube
- Mysterious Kimberley Rock Art - YouTube
- Culture of New Zealand - history, people, women, beliefs, food, customs, family, social, marriage (everyculture.com)
- T HYPERLINK “<https://www.tepapa.govt.nz/discover-collections/read-watch-play/maori/tamoko-maori-tattoos-history-practice-and-meanings>”āmoko | Māori tattoos: history, practice, and meanings | Te Papa
- Traditional Maori costume Archives - World4
- Contemporary M HYPERLINK “<https://nzhistory.govt.nz/culture/nz-painting-history/contemporary-maori-art>”āori art - History of New Zealand painting | NZHistory, New Zealand history online
- Aboriginal Dreamtime Stories - Japingka Aboriginal Art Gallery
- Dreamtime Aboriginal Art Library of Knowledge (aboriginal-art-australia.com)
- Aboriginal Australian Bark Paintings | Museum of Natural and Cultural History (uoregon.edu)
- The Bradshaw Paintings - Australian Rock Art Archive (bradshawfoundation.com)
- The meaning behind M HYPERLINK “<https://www.fq.co.nz/maori-cloaks-traditional-meaning/>”āori cloaks | Fashion Quarterly (fq.co.nz)

Уметност америчких народа ученици могу да упознају кроз креативну радионицу где могу, према интересовањима, да моделују тотеме или посуде од меког материјала, да цртају дизајн употребних предмета са мотивима карактеристичним за одабрано племе, као и да их обликују одабраном традиционалном техником. Препорука је да ученици пореде орнаменте различитих племена тражећи сличности и разлике, као и да изложе фотографију свог рада заједно са примером који им је послужио као подстицај за стварање.

Материјали који се могу користити за припремање наставе:

- Traditional Native American Tribal Art (indians.org)
- Native American art - The function of art | Britannica
- Native American religions - Forms of religious authority | Britannica
- Native American Art: Sandpainting, Baskets, Pottery and Painting (nativeamerican-art.com)
- Home | Museum of Pre-Columbian Art of Cusco of Peru (mapcusco.pe)
- The Collection
- Aztec Designs (aztecsandtenochtitlan.com)
- USA Native American Navajo Weaving HYPERLINK “<https://textiledesigntechniques.as.ua.edu/usa-native-american-navajo-weaving/>”–
- Peruvian Textiles History | Study.com
- The Paracas Textile (article) | Khan Academy

– El Paso Museum of Art - Expressions in Clay: Pre-Columbian Pottery Types from the Southwest - YouTube

– Native American Pottery: How to Identify and Price Cochiti and Tesuque Pueblo Pottery (Part 1) - YouTube

Култура древне Индије, Кине и Јапана може се истраживати кроз компаративну анализу. Ученици могу да се поделе у мање групе које ће припремити краће презентације о сличностима и разликама између: обичаја; најстаријих градова; архитектуре храмова; традиционалне одеће или писма. Ученици које ове културе посебно занимају могу да ураде додатна истраживања (да истраже елементе одеће самураја; да истраже традиционална позоришта; да напишу задату реч на сва три језика...), као и да ураде ликовни рад на основу садржаја који их највише мотивише.

Материјали који се могу користити за припремање наставе:

– Indian HYPERLINK “<https://www.holidify.com/pages/indian-traditions-and-culture-1331.html>”

– Chinese Culture, Customs and Traditions in China (chinahighlights.com)

– 138 Types of Japanese Culture - Japan Talk (japan-talk.com)

– Cities of the Indus Valley Civilization | World Civilization (lumenlearning.com)

– Top 10 Staggering Ancient Towns in China | Places HYPERLINK

“<https://www.pandotrip.com/top-10-staggering-ancient-towns-in-china-28519/>”

– The Top 7 Historic Cities in China: China’s 7 Ancient Capitals (chinahighlights.com)

– India’s Oldest Surviving Temples (livehistoryindia.com)

– 10 Most Amazing Temples in China (with Map HYPERLINK

“<https://www.touropia.com/temples-in-china/>”

– INDIAN 29 States traditional Dressing Style Officially - YouTube

– Traditional Japanese Clothing - WorldAtlas

– Samurai Armor: Evolution and Overview - YouTube

– Getting to Know the Chinese Traditional Clothing - Hanfu - YouTube

– Traditional Chinese Clothing - Han Couture - YouTube

– Learn Marathi / Devanagari Calligraphy in Marathi | Beginners Calligraphy HYPERLINK

“<https://www.youtube.com/watch?v=jXDl6r-UnFw>”

– Appreciating Chinese Calligraphy - YouTube

– How to start? | Chinese Calligraphy Tutorial - YouTube

– Beautiful traditional Japanese Calligraphy KANA SHODO | Satisfying handwriting - YouTube

Предлог је да ученици упознају уметност афричких народа кроз обилазак Музеја афричке уметности у Београду и/или разгледање дигиталних збирки, гостовање стручњака или онлајн састанак са стручњацима... Ученици могу да разговарају са стручњацима о приликама у којима су се маске користиле, како су маске утицале на савремену западну уметност, у којим музејима се чувају..., као и да направе маску или штит техником папир маше или комбинованом техником.

Материјали који се могу користити за припремање наставе:

<https://www.artfactory.com/africanmasks/index.htm> (dodato)

– <http://thegypsetters.net/dot-dot-dot/> HYPERLINK “<http://thegypsetters.net/dot-dot-dot/5-fun-facts-african-masks>”5 HYPERLINK “<http://thegypsetters.net/dot-dot-dot/5-fun-facts-african-masks>”-fun-facts-african-masks

- https://www.blendspace.com/lessons/tAffwmFdAlwI_Q/c-african-masks
- African Masks Examined: History, Type, Role, Meaning [HYPERLINK](#)
- “<https://afrikanza.com/blogs/culture-history/african-masks>”
- stories behind african masks - YouTube
- Sadigh Gallery African Masks - YouTube
- African Shields (hamillgallery.com)
- National Museums of Kenya [HYPERLINK](#) “<https://www.museums.or.ke/>” – [HYPERLINK](#)
- “<https://www.museums.or.ke/>”

Предлог је да ученици у школи заједно погледају филм/видео прилоге о Словенима, а затим размене утиске и дискутују. Како је словенска митологија и традиција популарна тема стрипова, ученици могу да осмисле и нацртају јунака стрипа или видео игре. Могућа активност је и обликовање накита или другог употребног предмета украшеног словенским орнаментима.

Материјали који се могу користити за припремање наставе:

- Stari Sloveni - Istorija i tradicija [ceo film] - YouTube
 - Митска бића (Словенска митологија) - Mitska bica (Slovenska mitologija) - YouTube
 - Mitologija Ju [HYPERLINK](#) “<https://www.youtube.com/watch?v=MdbO7YVoV7o>”žnih Slovena - YouTube
 - Čudotvorni mač - YouTube
 - Ruslan and Ludmila [HYPERLINK](#)
 - “<https://www.youtube.com/watch?v=j6YB59ETDqk>”Руслан и Людмила ([HYPERLINK](#)
 - “<https://www.youtube.com/watch?v=j6YB59ETDqk>”1972 [HYPERLINK](#)
 - “<https://www.youtube.com/watch?v=j6YB59ETDqk>”) Aleksandr Ptushko - YouTube
 - Slavic Symbols - Visual Library of Slavic Symbols (symbolikon.com)
 - Славянские узоры и орнаменты. Шпаргалка с эскизами - YouTube
 - www.starisloveni.com :: Stari Sloveni, Staroslovenska mitologija, religija i istorija
- ТРАДИЦИОНАЛНА МУЗИЧКА УМЕТНОСТ БАЛКАНА И СРБИЈЕ*

Основна идеја теме је да се ученици упознају и оснаже за позитиван и одговоран однос према историјском наслеђу у домену традиционалне музике Балкана и Србије са акцентом на међусобан утицај, трајање и очување.

Наставник планира како ће се учење одвијати у складу са интересовањима ученика и могућностима школе (опремљеност савременим техничким уређајима, доступност етнолошких филмова...) и локалне заједнице.

У процесу реализације програмских садржаја наставник треба да уведе ученике у тему кроз кратки теоријски приказ или аудио-видео запис, а затим да их кроз конкретне задатке усмери на истраживање које може да се односи на различите аспекте изучавања предмета музичког наслеђа у односу на временски оквир настанка, просторни оквир настанка, носиоце, примаоце, контекст настанка, контекст садашњег деловања и сл.

У циљу упознавања материјалних извора као грађе за истраживање елемената народне културе учење може да се одвија и кроз посете појединим институцијама, на првом месту етнографским збиркама и музејским поставкама или посете нпр. кустоса школи. У оквиру народне уметности, ученике би требало упутити на значај старих уметничких заната и њихов опстанак, а као крајњи продукт тог рада било би организовање изложбе ученичких радова.

У циљу упознавања и очувања музичке традиције на простору Балкана и Србије ученици проучавају музику, плес, ношњу, обичаје, обреде, начин живота, из различитих географских локалитета. Истраживање може да се односи на: прожимање елемената традиционалних култура различитих народа на простору Балкана и Србије и миграције као чинилац прожимања; развој традиционалне музике у домену певања (техника певања, текстови песама, пратња...) или свирања (врсте инструмената, распрострањеност у односу на географски центар, карактеристике...); преношење музичких записа из једне средине у другу (исти текст, различита мелодија и обрнуто); реконструкцију и демонстрирање народних обичаја из различитих крајева земље и у склопу њих музике, народне ношње, кола... У том смислу уколико услови локалне средине то дозвољавају, део програма се може реализовати у сарадњи са фолклорним друштвима или певачким групама које изводе народне игре (кола) и традиционалну музику. У склопу истраживања традиционалне и народне песме ученици могу ићи и трагом актуелних етно група (Моба, Бистрик, Траг, Бело платно...) како би упознали наше вокално традиционално наслеђе које је подељено на старије и ново певање, тј. на певање *на глас* (старији начин певања у секундама) и певање *на бас* (новије).

Поред обредних, ученици могу да изучавају песме које су настале у вези са празницима који се обележавају у локалној средини (Васкршње, Божићне, Лазаричке и друге песме) и реконструишу исте.

Резултати истраживања у овој области могу бити полазиште за примену вршњачке едукације кроз умрежавање ученика и наставника из различитих делова Србије путем интернет платформи. Ученици стечена знања из области традиционалне музичке уметности такође могу презентовати ученицима првог циклуса основног образовања, преузимајући улогу вршњака ментора при реконструкцији/демонстрацији народних обичаја.

Рад у групама и радионицама је користан у комбинацији са осталим начинима рада, поготово када постоји изазов значајнијег (нпр. емотивног) експонирања ученика, као вид премошћавања стидљивости. Понуђени предлози литературе и сајтова, нису обавезујући.

Материјали који се могу користити за припремање наставе:

- Боривоје Дробњаковић, *Етнологија народа Југославије*, Научна књига, Београд, 1960, 9–89.
- Димитрије Големовић, *Свака птица својим гласом пева*, Balkan Culture Heritage, Београд, 2019.
- Љиљана Гавриловић, *Балкански костими Николе Арсеновића*, Посебна издања, књ. 52, Етнографски институт САНУ, Београд, 2004, 5–35.
- Тихомир Р. Ђорђевић, *Наш народни живот*, Том 1, Просвета, Београд, 1984, 9–37.
- Петар Влаховић, *Србија: земља, народ, живот, обичаји*, Етнографски музеј и Вукова задужбина, Београд, 1999, 55–94.
- Роман Јакобсон и Петар Богатирјов, „Фолклор као нарочит облик стваралаштва“, Петар Влаховић, „Етничка структура и миграције становништва (у Србији)“, Гласник Етнографског музеја, књ. 44, Београд, 1980, 21–39.
- Драгослав Девећ (1960) „Сакупљачи наших народних песама“. Гласник Етнографског музеја 22–23: 99–122
- Зечевић, *Српске народне игре*, „Вук Караџић“, Етнографски музеј, Београд, 1983.

- Андријана Гојковић, Народни музички инструменти, „Вук Караџић”, Београд, 1989.
- Јасна Бјеладиновић, „Сеоске ношње и њихова типолошка класификација”, *Гласник Етнографског музеја*, књ. 44, Етнографски музеј, Београд, 1980, 75–97.
- Никола Ф. Павковић, „Село као обредно-религијска заједница”, *Етнолошке свеске I*, Београд, 1978, 51–65.
- Младен Марковић (1994) „Етномузикологија у Србији”. Нови звук 3: 19–29.
- Филм „Русе косе цуро имаш” као показатељ симбиозе уметности читавог Балкана <https://www.youtube.com/watch?v=NGCURBHF>

МОДЕРНО ДОБА И МУЗИКА

У оквиру ове теме ученици могу да истражују развој модерних технологија у служби широке заступљености примењене музике у медијима, односно мултимедијалним уметностима. Ученици упознају сценску музику, музику на филму, позоришту, радију, телевизији и интернету кроз приказивање видео материјала који ће подстаћи истраживачке задатке, презентације, дебате, интервјуе, критике... Препорука је да фокус рада буде на примењеној музици на подручју Србије и то истраживањем музике за филмове/серије српских композитора Зорана Симјановића, Војислава Вокија Костића, Војкана Борисављевића, Горана Бреговића...

У оквиру теме ученици могу да раде на припреми извођење одређене музичке нумере из филма, мјузикла, позоришта..., откривајући повезаност музике и других уметности.

Маркетинг у музици се може истраживати на више начина. Један аспект може бити одговор на питање како одређено дело или музички догађај промовисати (како је то некада изгледало, а како данас...), а други аспект је на који начин избор музике и сама музика утиче на маркетинг неког другог уметничког (или друге врсте) производа. У циљу разумевања значаја музике у рекламама, а у сврху маркетинга (промоције школе, догађаја, хуманитарних акција, локалне заједнице...), ученици истражују одабране рекламе, анализом одабраних доносе суд о улози музике и дефинишу кораке у процесу израде. Ради унапређивања маркетинга школе ученици припремају материјал за израду спота за химну школа/џингла за различита дешавања...), користећи ИКТ.

После увода наставника у музичку критику као вида уметничке критике ученике треба кроз разговор навести да сами или истраживањем дођу до података који ће им дати одговоре на различита питања као што су: шта је то што музичку критику одваја од извештавања, шта може бити предмет уметничке критике, ко може бити музички критичар и који су објективни за разлику од субјективних аспеката музичке критике; који је значај музичке критике за извођача, публику, музикологе... Ова тема треба да резултира музичком критиком коју ће ученици у улози музичког критичара написати након посете неком концерту, или слушања одређене композиције/извођача на часу. Ученици могу, такође, да направе кратак приказ музичке критике из пера Бранке Радовић, Смиљке Исаковић...

Материјали који се могу користити за припремање наставе:

- Вартекс Баронијан: „Музика као примењена уметност”, Београд, РТС
- Зоран Симјановић: „Примењена музика”, Београд, Бикић Студио, 1996
- Рихард Мерц: „А, Б, Ц... звука у аудио визуелним медијима”, Београд, РТС, 2013.
- Дејвид Бирн: „Како ради музика”, Геопоетика, Београд, 2015.

– Примена музике у маркетингу, најбоље домаће рекламе, Видео (за ученике):
<https://www.youtube.com/watch?v=jHYPERLINK>
"https://www.youtube.com/watch?v=j85rX5NXIFU&t=185s"85

– Примери музичке критике: http://stankosepic.com/prikazi_i_kritike.php

– Бранка Радовић: „*Шта је то музичка критика*”, Наслеђе, Крагујевац, 2007. вол. 4, број 8, стр. 121–154.

– Смиљка Исаковић. „*Бемус преплетум мобиле*”, Службени гласник, Београд 2012.

– Смиљка Исаковић: „*Videnja – Musica modus vivendi*”, РТС, Београд 2013.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Предвиђено је да се прва тема реализује током првог полугодишта, а друга и трећа у другом полугодишту.

Програм је тако конципиран да фаворизује активности ученика, повезивање њиховог школског и ваншколског искуства, учење путем решавања проблема, сарадњу и тимски рад, као и употребу савремених технологија у образовне сврхе. Потенцира се самосталност ученика у активном начину учења, а улога наставника је превасходно да уведу ученике у тему, представе кључне појмове садржаја и подстакну их на активност коју затим усмеравају, прате и вреднују.

Активности које су погодне за реализацију програма *Уметност* су: креативне радионице; презентације; анализа инсерата филмова, аудио-визуелних прилога, аудио и визуелних садржаја; рад на истраживачким и пројектним задацима; прављење досијеа, дигиталне збирке и сл.; студије случаја; играње улога; дискусије; рад у групи на платформама за учење; повезивање са вршњацима из других школа или држава; гостовања стручњака; учење у другим установама; посете разним културно-уметничким дешавањима; обликовање и организовање промоција и кампања; укључивање у акције у локалној заједници...

У складу са специфичностима програма и просторно-техничким капацитетима, ученици се могу изражавати кроз различите медије: слику (скице, цртежи, слике, плакати, књига уметника, мурали...); скулптуру; фотографију; видео; анимацију; акцију (перформанс, хепенинг, флеш моб, игровне активности); дизајн (сценографија, костимографија...); музику (инструментална, вокална, вокално-инструментална и сценска); сценски израз (глума, кореографија, плес); музичку критику...

Програм се не базира на коришћењу уџбеника и дидактичких материјала који су специјализовано за њих направљени, већ се ученици подстичу да користе што различитије изворе информација и да имају према њима критички однос. Циљ је оснажити ученике да се ослањају на сопствене снаге у процесу проналажења релевантних информација.

За сваку тему наставник треба да припреми што више различитих материјала који имају функцију подстицаја, мотивисања ученика за рад на њима. Како би се што боље остварила веза између садржаја програма и реалног живота пожељно је, кад год је то могуће, да се ученицима омогуће посете установама и институцијама у средини где живе, као и непосредни контакт са људима који имају интересантна животна и/или професионална искуства у вези са темом која се обрађује

(МЕТОДЕ РАДА, ОБЛИЦИ РАДА, НАСТАВНА СРЕДСТВА):

- **Типови часа** су: Обрада, практичан рад и систематизација-естетска анализа
- **Методе рада:** дијалoшка, демонстративна, илустративна, практичан рад
- **Облици рада:** Фронтална, индивидуална, рад у пару/групи, посебно прилагођен
- **Наставна средства:** Аудио-визуелна, текстуална, мануелна

ЛИТЕРАТУРА:

Помоћна литература: Брајан Багнал-Цртање и сликање

ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ:

Програм слободне наставне активности *Уметност* интегрише садржаје из културе, различитих уметности и више уметничких дисциплина. Он омогућава ученицима: да упознају културу и уметност народа свих континената, њихове сличности, разлике и међусобне утицаје; да открију како се прожимају различите врсте уметности; да уче како да користе разноврсне, релевантне и поуздане податке и информације за истраживачки и стваралачки рад; да ефикасно сарађују и комуницирају; да развијају критичко мишљење, конструктивно размењују мишљења и формирају позитивне вредносне судове са циљем очувања културе и идентитета, развијања самопоуздања и самопоштовања, поштовања и заштите људских права; да развијају радозналост, мотивацију, као и афинитет према култури и уметности; да се изражавају у одабраним уметничким дисциплинама и медијима.

Ослонац за остваривање програма представљају опште упутство које се односи на све СНА, као и ово које изражава специфичности програма *Уметност*.

Слободна наставна активност: Уметност				
Разред: VIII				
Годишњи фонд часова: 34			Недељни фонд часова: 1	
Редни бројна с. теме	Наставна тема	Наставни садржаји	Исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Корелација
1.	ТРАДИЦИОНАЛНА ВИЗУЕЛНА УМЕТНОСТ ШИРОМ СВЕТА	1. Визуелна уметност народа Аустралије и Новог Зеланда 2. Визуелна уметност народа	– образложи значај традиционалне визуелне уметности за	Музичка култура- Слушање и упознавање различите музике Географија- Природне одлике Србије

		<p>Аустралије и Новог Зеланда</p> <p>3. Сликаство аустралијских Аборигина</p> <p>4. Традиционална тетоважа Маора</p> <p>5. Уметност америчких народа (тотеми, керамика, ћилими, корпе)</p> <p>6. Уметност америчких народа (тотеми, керамика, ћилими, корпе)</p> <p>7. Култура древне Индије (градови, храмови, одећа, писмо).</p> <p>8. Култура древне Индије (градови, храмови, одећа, писмо)</p> <p>9. Култура древне Кине (градови, храмови, одећа, писмо)</p> <p>10. Култура древне Кине (градови, храмови, одећа, писмо)</p> <p>11. Култура древног Јапана (градови, храмови, одећа, писмо)</p> <p>12. Култура древног Јапана (градови, храмови, одећа, писмо)</p>	<p>идентитет народа и појединца;</p> <p>– повеже карактеристичан артефакт са континентом и културом којој припада;</p> <p>– обликује ликовне радове са препознатљивим елементима одабране културе;</p> <p>– опише одабрани продукт визуелних уметности и процес његове израде;</p> <p>– пореди основне одлике традиционалне визуелне уметности два или више народа;</p> <p>– објасни значај и улогу културног наслеђа;</p>	<p>Енглески језик- Теме о херојима</p> <p>Географија- Привреда Србије (знак, лого неке фирме)</p> <p>ТИТ- информатика(примена у лик. Култури)</p> <p>Биологија- знак за заштиту животне средине</p>
--	--	--	--	---

		<p>13. Уметност народа Африке (маске и штитови)</p> <p>14. Уметност народа Африке (маске и штитови)</p> <p>15. Словенска традиција (митологија, симболика и орнаментика)</p> <p>16. Словенска традиција (митологија, симболика и орнаментика)</p> <p>17. Словенска традиција (митологија, симболика и орнаментика)</p>		
2.	<p>ТРАДИЦИОНАЛ НА МУЗИЧКА УМЕТНОСТ БАЛКАНА И СРБИЈЕ</p>	<p>18. Културно наслеђе (значај и улога)</p> <p>19. Културно наслеђе (значај и улога)</p> <p>20. Културно наслеђе (значај и улога)</p> <p>21. Традиционална музичка уметност Балкана (основне карактеристике у односу на ентитет и међусобни утицаји, сличности и разлике)</p> <p>22. Традиционална</p>	<p>– објасни главне карактеристике традиционалне музике на простору Балкана и Србије и њихов међусобни утицај;</p> <p>– прикаже елементе прожимања традиционалне музике различитих народа на простору Балкана на музичким</p>	<p>Музичка култура- Музички сценски жанрови</p> <p>Математика- геометријска тела (кубизам)</p> <p>Физичко васпитање- Атлетика- покрет</p> <p>Музичка култура- музика 20-тог века</p> <p>Српски језик- „Утва златокрила, Златна јабука и 9 пауница, Немурши језик,</p>

		<p>музичка уметност Балкана (основне карактеристике у односу на ентитет и међусобни утицаји, сличности и разлике)</p> <p>23. Традиционална музика Србије (певање, свирање, обичаји, обреди, ношња, кола...)</p> <p>24. Традиционална музика Србије (певање, свирање, обичаји, обреди, ношња, кола...)</p> <p>25. Традиционална музика Србије (певање, свирање, обичаји, обреди, ношња, кола...)</p> <p>26. Начини очувања културног наслеђа</p> <p>27. Начини очувања културног наслеђа</p> <p>28. Начини очувања културног наслеђа</p>	<p>примерима;</p> <ul style="list-style-type: none"> – презентује традиционалну музику карактеристичну за различите крајеве Балкана и Србије; – прикаже начине очувања музичког културног наслеђа; – објасни како савремене технологије утичу на развој музике; – презентује начине промоције музичких дела и догађаја; – прикаже примену музике у другим уметностима; – истражи и објасни шта је музичка критика и која је њена улога; – аргументовано искаже утисак о слушаним делима. – комуницира 	
--	--	---	---	--

			<p>учтиво, јасно и аргументовано уз уважавање различитих мишљења, идеја и естетских доживљаја;</p> <p>– проналази, самостално и у сарадњи са другима, релевантне податке и информације користећи савремену технологију;</p> <p>– учествује активно, према сопственим способностима и интересовањима, у истраживачком и радионичком раду.</p>	
3.	МОДЕРНО ДОБА И МУЗИКА	<p>29. Савремене технологије и музика.</p> <p>30. Савремене технологије и музика.</p> <p>31. Маркетинг у музици</p> <p>32. Примењена музичка уметност</p> <p>33. Музичка критика и интервју</p> <p>34. Музичка критика и</p>	<p>– објасни како савремене технологије утичу на развој музике;</p> <p>– презентује начине промоције музичких дела и догађаја;</p> <p>– прикаже примену музике у другим</p>	

		интервју	уметностима; – истражи и објасни шта је музичка критика и која је њена улога; – аргументовано искаже утисак о слушаним делима. – комуницира учтиво, јасно и аргументовано уз уважавање различитих мишљења, идеја и естетских доживљаја; – проналази, самостално и у сарадњи са другима, релевантне податке и информације користећи савремену технологију; – учествује активно, према сопственим способностима и интересовањима, у истраживачком и радионичком раду.	
--	--	----------	---	--